268136

УКРАЇНСЬКИЙ КОМІТЕТ КРАЄЗНАВСТВА

ДЕКАДНИК КРАЄЗНАВСТВА

2

ДВОУ „РАДЯНСЬКА ШКОЛА"

УКРАЇНСЬКИЙ КОМІТЕТ КРАЄЗНАВСТВА

ДЕКАДНИК КРАЄЗНАВСТВА

(МАТЕРІЯЛИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ДЕКАДНИКА)

229052

Бібліотека Інституту
ім. В. Г. Короленка
№ 268196
19 10/VIII 33 р.

„РАДЯНСЬКА ШКОЛА“

ХАРКІВ 1932

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літописі Українського Друку", „Картковому Репертуарі" та інших покажчиках Української Книжкової Палати.

У ВИГОТОВЛЕННІ ЦІЄЇ КНИЖКИ БРАЛИ УЧАСТЬ:

Редактор групи — *Березовський*

Літредактор — *Погоріла*

Техкерівник — *Шостенко*

До друк. книжку здано 13-III-32 р.

Підписано до друку 15-III-32 р.

ДВОУ УПП. 7 Друкарня ім. Фрунзе. Харків, Дон.-Захаржевська, 6

Укрголовліт 600 Зам. 393 Прим. 10.000

3 др. арк., 82×110, друк. знаків в 1 друк. арк. —41 216.

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Збірник цей видається до „Декадника краєзнавства“, щоб поширити відомості про радянське краєзнавство серед найширших мас трудящих УСРР, збільшити число краєзнавців і краєзнавчих організацій, піднести якість їхньої роботи з допомогою цих же мас та щільно поєднати завдання краєзнавчої роботи з потребами й завданнями соціялістичного будівництва.

У цей збірник увійшли:

1. Статті, що вказують на важливе значення радянського краєзнавства в справі соцбудівництва та ознайомлюють із краєзнавчою роботою.

2. Тези для доповідей з питань краєзнавства та

3. Довідковий матеріял — лист КПВ ЦК КП(б)У, ЦК ЛКСМУ, постанови НКО УСРР, ВУРПС, НКЗС УСРР і Укрколгоспцентру та УКК про стан і завдання краєзнавчої роботи в УСРР.

М. КРИВОРОТЧЕНКО

РАДЯНСЬКЕ КРАЄЗНАВСТВО В УМОВАХ СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ

XVII Всесоюзна партійна конференція ухвалила величезної ваги постанови, реалізація яких починає нову епоху в історії людства.

Конференція, підсумувавши досягнення перших трьох років п'ятирічки, накреслила завдання для останнього 1932 року першої п'ятирічки й затвердила директиви до складання другого піятирічного пляну.

Перша п'ятирічка своїм завданням мала побудувати фундамент соціялістичної економіки. Вже перші три роки соціялістичного будівництва цілком змінили технічне й господарське обличчя СРСР: один за одним виростають велетні — заводи, як Магнітогорський, що його продукція дорівнюватиметься продукції всіх металюргійних заводів капіталістичної Росії; або тракторні заводи, яким немає рівних ні в Европі, ні в Америці. Напівпустельні країни, дикі тайги, тундри, перетворюються у величезні промислові райони, як Кузбас, Караґанда, Хібіни; в безлюдних місцях виростають міста з десятками тисяч людности; залізничний і повітряний транспорт сполучує найдальші й найглухіші закутки великих просторів Союзу.

Усі ці досягнення, здобуті протягом трьох років, можливі тільки в країні будованого соціялізму; опанувати науку й техніку за такий короткий термін і досягти таких темпів, що набагато випереджають „вславлені" американські, може тільки нова соціялістична людина, що багатомільйоновим колективом з високорозвиненою клясовою свідомістю вступила в бій з віковою відсталістю, висуваючи нові соціялістичні форми праці, беручи активну участь в усіх ділянках роботи від верстату до плянових органів, викриваючи клясового ворога в усіх ділянках соціялістичного будівництва.

Успішне завершення першого п'ятирічного пляну дало змогу XVII партконференції поставити перед другим п'ятирічним пляном, як головне політичне завдання, — цілковиту

й остаточну ліквідацію кляс у СРСР і будування соціялістичного безклясового суспільства.

В умовах будованого соціялізму, маючи такі величезні конкретні завдання, які поставлено перед народнім господарством на 1932 рік, стоючи перед ще більшими й складнішими завданнями, накресленими в директивах XVII партконференції для другої п'ятирічки, радянське краєзнавство набуває особливого значення, яке цілком відрізняє його від краєзнавства не тільки капіталістичних країн, а й від краєзнавства періоду відновлення народнього господарства СРСР.

Радянське краєзнавство не може спиратися на індивідуальне аматорство поодиноких краєзнавців, навіть на окремі товариства по великих центрах. Радянське краєзнавство може дати корисні наслідки в своїй роботі тільки тоді, коли до краєзнавчої роботи стануть широкі пролетарські маси, коли на кожнім підприємстві, в кожнім колгоспі, радгоспі, школі будуть краєзнавчі осередки, що систематично досліджуватимуть своє підприємство, колгосп тощо, його роботу, умови його розвитку.

Масовість — це перша ознака радянського краєзнавства. Вже фактично в краєзнавчу роботу включилися величезні маси робітництва й колективізованого селянства в формі робкорів, сількорів, фотокорів, винахідників, раціоналізаторів тощо. Пролетарський туризм, що охоплює мільйонові маси пролетаріяту міста й села, всю свою роботу перевів уже на рейки краєзнавчої дослідної роботи, залучивши таким способом до лав краєзнавців мільйони краєзнавців туристів.

Отже, треба цей масовий рух охопити єдиним керівництвом, сплянувати роботу, концентрувати наслідки її, надаючи цьому рухові певних організаційних форм і тим зберегти величезні запаси енергії мас від зайвих витрат, від розпорошености.

Радянське краєзнавство, становлячи одну з форм активної безпосередньої участи широких мас робітництва й колективізованого селянства в соціялістичнім будівництві, має цілком певну і ясну клясову цілеспромованість і саме своїм клясовим змістом цілком відрізняється від старого краєзнавства, яке, бувши теж клясовим, всю свою роботу віддавало на послуги капіталізму і навіть у радянських умовах зробило активну спробу протягти ці одверто політичні завдання в краєзнавчу роботу (СВУ в УСРР і наддемівство в БСРР).

Найміцнішою й найгострішою зброєю соціялістичної країни є пляновість усього господарства й культурного будівництва. Ця пляновість спирається на чітке й повне враховування найдрібніших елементів так в царині потреб суспіль-

ства, як і в царині ресурсів, запасів, що їх можна в тій чи тій формі використати для соціялістичного будівництва. Але врахувати всі можливості в такій багатій на ресурси країні і в такій ще недослідженій як СРСР, а зокрема УСРР, можна тільки тоді, коли в кожному районі, кожному заводі, колгоспі, радгоспі тощо самі робітники, інженерно-технічний *персонал і кадри культурних робітників* візьмуть участь у дослідженні місцевих умов, місцевих багатств, роботи підприємств тощо.

Правдиво писали робітники Електрозаводу до Держпляну СРСР: „Якщо плян Гоелро складав колектив учених з 200—300 осіб, то новий плян електрифікації мають опрацювати за участю мільйонів трудящих Радянського Союзу". І цю настанову пролетаріят виконує вже, почавши з поодиноких пропозицій на виробничих нарадах, перетворивши ці пропозиції в широкий рух зустрічних промфінплянів і завершивши його зустрічними промфінтехплянами, охопивши *таким способом усі три ланки єдиного господарського комплексу*. Дальший крок у цьому — ввімкнутися в цей рух колгоспам, радгоспам, які вже щодалі беруть ширшу участь у плянуванні роботи. Дальшим кроком у краєзнавчій роботі має бути комплексове дослідження району, як певної, передусім, господарської одиниці.

Ми стоїмо на порозі другої п'ятирічки, отже, краєзнавці вже тепер повинні взяти участь у складанні другої п'ятирічки. Конкретні завдання в цій галузі подає Оргкомітет генерального пляну в своїй відповіді на згаданий лист робітників Електрозаводу.

„*Головні питання, що на опрацювання їх мусимо в першу* чергу спрямовувати творчу активність і робітничу ініціятиву, мають бути такі:

1. Виявлення й вивчення ресурсів (джерел) водної енергії, вугіля, торфу, лупаків тощо.

2. Використання цих ресурсів з найкориснішими наслідками і в галузі продукції електроенергії і в галузі теплофікації.

3. Опрацювання пляну електропостачання районів і встановлення об'єктів нового будівництва.

4. Вивчення й дальший розвиток найновіших досягнень техніки, *допомога робітничому винахідництву й масовій раціоналізації*.

5. Складання зустрічних плянів електрифікації від різних галузів промисловости, транспорту, сільського господарства, побуту тощо.

Ці завдання й мусимо покласти в основу роботи краєзнавчих осередків на 1932 рік і дальші роки.

Щоб виконати ці завдання, потрібна достатня наукова кваліфікація, але складання промфінтехпляну, виявлення хиб у роботі підприємств, колгоспів тощо, організація роботи великих соціялістичних комбінатів промислових і сільськогосподарських, — все це потребує не меншої наукової кваліфікації. Проте, мільйоновий колектив робітників і колективізованих селян провадить цю роботу, отже, до краєзнавчої роботи насамперед слід залучити ці маси заводського, колгоспівського та радгоспівського активу, які вже фактично ввімкнулися в дослідження своїх підприємств та умов їхнього розвитку. Організаційно це має виявитися в утворенні, передусім, заводських, колгоспівських, радгоспівських краєзнавчих осередків.

Ці осередки відразу мають якнайщільніше ввімкнутися в роботу плянування свого виробництва, в них має зосереджуватися дослідна робота даного підприємства, колгоспу, радгоспу. Краєзнавчі осередки мусять брати на себе розв'язання актуальних питань будівництва свого підприємства, от як виявлення найдоцільнішого джерела поповнення робочої сили, умов і способів залучення її на завод, дослідивши для цього сусідні колективи тощо; виявлення нових місцевих джерел сировини через відповідні розвідки, дослідження тощо. Особливого значення набуває робота краєзнавчих осередків на нових будівництвах, де треба розв'язати чимало конкретних питань щодо місця будівництва, транспорту, сировини, енергетичних місцевих ресурсів, майбутніх виробничих зв'язків, перспектив впливу підприємства на зміну економічного обличчя району тощо.

Зазначений зміст і напрям роботи краєзнавчих осередків свідчать про те, що й змістом своїм радянське краєзнавство цілком відмінне від старого краєзнавства. Але особливо відрізняє його те, що радянське краєзнавство провадить свою роботу за єдиним пляном, який є органічною частиною загального пляну дослідної роботи цілої республіки, і провадить цю роботу колективно, кооперуючи сили окремих осередків для розв'язання комплексових питань дослідження району або для проведення широких розвідок.

Зміст, напрям роботи, її науковість потребують утворення постійних кваліфікованих кадрів краєзнавців. Отже й тут радянське краєзнавство відмінне від старого. Раніше, звичайний краєзнавець починав з аматорства, самотужки набував кваліфікації й здебільшого був енциклопедистом дилетантом. Радянське краєзнавство ставить підготову кадрів як одне з першорядних завдань, використовуючи для підготови всю мережу шкільних закладів, організовуючи спеціяльні радіокурси, заочне й очне навчання.

Отже, підсумовуючи сказане, можемо відзначити такі головні риси радянського краєзнавства: клясова цілеспрямованість, пляновість, колективність, масовість, науковість і комплексовість роботи.

КОМСОМОЛ У КРАЄЗНАВЧІЙ РОБОТІ

Краєзнавство, становлячи одну з важливіших форм залучення широких робітничих, колгоспівських і бідняцько-середняцьких селянських мас до участи в соціялістичнім будівництві через масове систематичне дослідження продукційних сил і умов культурного розвитку країни,—має перед собою такі особливі завдання, як переведення всієї краєзнавчої роботи на цілком нові рейки — спрямовання всіх краєзнавчих сил на дослідження особливо актуальних господарських завдань, дослідження конкретних вузьких тем, як от: паливні ресурси району, будівельні матеріяли, деякі технічні культури й умови культивування їх у районі; умови та організація праці й боротьба за господарське зміцнення колгоспів та радгоспів, раціоналізація виробництва на підприємствах тощо, розв'язуючи їх на ґрунті загальних політичних завдань останнього вирішального й перспективних завдань другої п'ятирічки.

Ці проблеми надзвичайно гостро ставлять перед краєзнавством питання кадрів і справу мобілізації уваги до краєзнавства громадських організацій і радянських установ, особливо тих, що безпосередньо зацікавлені в наслідках краєзнавчої роботи.

Комсомол виявляв себе як актив, що зумів узяти до рук ініціятиву й заняти перше місце в різних ділянках соціялістичного будівництва — на Дніпрельстані, в Магнітогорську, в Кузбасі, Донбасі, на старих заводах, як Дніпропетровські, Кам'янські, Московські тощо і в таких кампаніях як посівна, заготовча, в справі політехнізації школи, боротьби за опанування техніки тощо.

Бувши провідним активом у масовій роботі на підприємствах, у колгоспах, радгоспах, вузах, керуючи піонеррухом у школах, комсомол мусить таку ж провідну ролю відігравати і в краєзнавчій роботі, взявши до своїх рук справу залучення до краєзнавчої роботи робітництва заводів та колективізованого й бідняцько-середняцького селянства, справу організації студентських і шкільних краєзнавчих гуртків, залучення до краєзнавчої роботи піонерорганізацій і використання всіх можливостей вищої школи для підготови кваліфікованих краєзнавців.

Комсомол уже виявив ініціятиву в деяких ділянках краєзнавчої роботи через Центральну Станцію Молоді при ЦК

ЛКСМ і її місцевій базі, залучаючи комсомольців до участи в геологорозвідках, у дослідженні питань сільського господарства тощо. Комсомол круто повернув увесь туристський рух з рейок прогулянок-розваг на рейки краєзнавчо-дослідної роботи. Отже, лишається завершити ці перші кроки в галузі масово-дослідної роботи, взявши до своїх рук ініціятиву в усіх ділянках краєзнавчого руху. Це конкретно виявлятиметься так.

Щоб залучити до краєзнавчої роботи ширші робітничі та селянські маси, комсомол мусить взяти найактивнішу участь у проведенні декадника[1]), довівши завдання цього декадника до кожного підприємства, колгоспу, радгоспу, школи і завершивши це організацією краєзнавчих гуртків на фабриках, заводах, у колгоспах тощо та зв'язавши ці гуртки з Райтовариствами, де такі є, а де їх немає, організувавши Райтовариство або принаймні Районове тимчасове бюро, яке могло б організовувати й керувати роботою новостворених гуртків.

У роботі теперішніх краєзнавчих товариств комсомольці повинні взяти активну участь і насамперед до цих товариств мають належати, як рівноправні члени, ті комсомольські гуртки, що вже провадять або готуються провадити геологорозвідки, досліджувати заводи та їхні історії, колгоспи, МТС, культурне будівництво тощо. Комсомольці-краєзнавці повинні твердо спрямовувати всю роботу товариств і гуртків на дослідження конкрентних питань господарства й культурного будівництва та боротися проти можливих ухилів до захоплення археологією, ботанікою та зоологією „взагалі", без реального значення їх для рослинництва та тваринництва даного району, етнографією „взагалі", без її конкретних проявів у сучасному побуті, особливо в зв'язку з тією політичною настановою, що її дала XVII партконференція перед другою п'ятирічкою — розпочати організацію безклясового суспільства[2]).

Разом з тим комсомольці-краєзнавці мусять подбати про залучення до краєзнавчої справи радянських установ і насамперед таких, як органи народньої освіти, земельних справ, промисловости, кооперації, а також залучити до участи й допомоги дослідні інститути свого району.

Основні краєзнавчі кадри готуватиметься безпосередньою роботою в краєзнавчих гуртках і Товариствах, а для цього треба подбати, щоб до безпосередньої дослідної роботи

---

[1]) Див. постанову секретаріяту ЦК ЛКСМУ з 4-XI-31 р.

[2]) Ширше про завдання радянського краєзнавства подано у вступній статті і тезах для доповідей.

залучалося всіх членів гуртка чи Товариства, беручи на увагу при розподілі роботи кваліфікацію членів, організовуючи бриґади по різних питаннях, застосовуючи соціялістичні методи праці — змагання бриґад, гуртків, товариств, буксир і систематична допомога сильніших краєзнавчих осередків слабшим, кооперування кількох гуртків для розв'язання складніших питань тощо.

Але комсомол мусить велику увагу приділити вищій і середній школі, як апаратові, що може систематично готувати нові кваліфіковані краєзнавчі кадри. НКО ухвалив кілька досить конкретних постанов щодо краєзнавчої роботи школи, отже, треба добитися, щоб Райвідділи освіти й самі виші та школи ці постанови реалізували й насамперед в частині методичній, використовуючи краєзнавчі матеріяли в педпроцесі, будуючи свою екскурсійну роботу, а в вишах практику на місця, як краєзнавчу і зв'язуючи свою краєзнавчу роботу з роботою краєзнавчого товариства та інших гуртків.

Піонеррух, який охоплює великий відсоток шкільної молоді, має ввімкнутися в краєзнавчу роботу і насамперед цілком змінити аполітичну, в суті беззмістовну форму гуртків юнаків на гуртки краєзнавчі, поєднуючи свою краєзнавчу роботу із шкільною та пляновою роботою Товариства.

Нарешті, ще одна важлива ділянка, де комсомольці-краєзнавці мусять добитися крутого перелому, це — краєзнавчі музеї, яких формально нараховується в УСРР близько 200, але фактично краєзнавчих, що реалізували хоча б в основному завдання радянського краєзнавства, є тільки одиниці. Отже, треба пам'ятати, що музей має бути базою краєзнавчої роботи, а водночас і активним знаряддям висвітлення різних відомостей про край (район, область), пропаґанди тих конкретних завдань, що стоять перед краєзнавством у царині дослідження району. Музей має стати й знаряддям висвітлення роботи самих краєзнавчих організацій, гуртків, Товариств.

Коли краєзнавчі осередки будуть справжнім громадським активом музею, наші музеї стануть дійсно краєзнавчими і перетворяться з мертвих безладних збірок матеріялів, що часто аж ніяк з краєм не зв'язані, на справді активне знаряддя пропаґанди техніки й соціялістичного будівництва і тільки тоді з краєзнавчих кіл утворяться кваліфіковані краєзнавчі музейні кадри, яких ми досі ще майже не маємо.

О. КРИМ

УЧАСТЬ ШКОЛИ В КРАЄЗНАВЧІЙ РОБОТІ

Величезне значення краєзнавства для школи вже добре усвідомили широкі вчительські маси, наслідком чого до останнього часу головні краєзнавчі кадри складалися з шкільних учителів та викладачів технікумів, інститутів.

Але робітники освіти ще не цілком охопили всі ділянки краєзнавчої роботи і не залучили шкільну молодь до краєзнавства, не зробили краєзнавство базою педагогічної роботи, нехтуючи величезним значенням краєзнавчої роботи школи й вишу для соціялістичного будівництва.

Отже, досі у нас були краєзнавці вчителі, але не було краєзнавства в школі, як постійного елементу шкільного життя й бази шкільної роботи.

Радянське краєзнавство, як форма масової дослідної работи, що своїм завданням має залучити до дослідження продукційних сил краю якнайширші пролетарські маси, в шкільній роботі набуває особливого значення, яке виявляється в різних розрізах шкільного життя.

Краєзнавство, за постановами НКО, має просякнути своїми матеріялами всю шкільну роботу. Це завдання насамперед має виявитися в тім, що краєзнавчі матеріяли, відомості з природи, економіки, промисловости, побуту краю пожвавлюватимуть роботу вчителя, що має особливо велике значення при переході до предметової системи. Отже, природознавство, суспільствознавство, географія, економіка, математика — всі ці предмети можуть брати з краєзнавчого матеріялу досить барвистих, живих, зрозумілих учням прикладів, завдань для вправ тощо. Таке використання краєзнавчого матеріялу в школі конче потрібне тому, що тільки таким способом формальні знання учень сприйматиме у зв'язку з конкретною радянською дійсністю, з усім процесом соціялістичного будівництва. А через це учитель повинен добре знати свій край, передусім, село, район і хоча б у загальних рисах область. Отже, вчитель примушений бути краєзнавцем, щоб не одриватися від реального навколишнього життя.

Учитель, особливо на селі, в районі, є активний учасник соціялістичного будівництва, беручи участь у найрізноманітніших ділянках районового і сільського життя. І ця громадська робота вчителя примушує його бути краєзнавцем, щоб мати змогу в своїй громадській роботі використати всі можливості, що їх дає природа, виробничі сили, культурні умови району для підвищення економічного й культурного ефекту в роботі місцевих установ.

Учнів, починаючи з перших груп, теж залучається до громадської роботи через піонерзагони: вони вмикаються в позашкільне життя, беручи участь в усяких кампаніях, навіть беручи на буксир дорослих у різних галузях їхньої роботи.

Школа має дати учневі не тільки певну суму формальних знань, але й методику прикладання цих знань у конкретному оточенні, методику використання цих знань у дальшій їхній роботі в справі соціялістичного будівництва. Водночас школа має досить глибоко ознайомити учнів з оточенням—із своїм селом, з районом. А це можливо тільки тоді, коли учень сприйматиме ці відомості не з теоретичних лекцій, а й сам братиме участь у вивчанні відповідних ділянок, тобто теж стане до краєзнавчої роботи.

Зрозуміло, що така участь учнів у вивчанні оточення залежить від рівня їхньої освіти, отже, вчитель повинен давати учням завдання з краєзнавчої роботи пов'язані з шкільною програмою і відповідні до їхнього віку. Це полегшується тим, що на великий колектив — на ланку, а то й цілу групу — розподіляється тему так, що кожний учень одержує вузьке конкретне завдання, а, обговорюючи тему й наслідки роботи, учень свідомо бере участь у виконанні цілої теми.

Краєзнавство — добровільна громадська робота, тому в процесі шкільної краєзнавчої роботи треба навчити учнів розуміти його значення для соцбудівництва, привчити до колективної роботи, навчити бути виконавцем на певній ділянці спільної праці.

Але участь учнів у краєзнавчій роботі не може обмежуватися використанням краєзнавчих матеріялів у педпроцесі. Педпроцес має дати кваліфікацію учневі, як майбутньому краєзнавцеві, але цю кваліфікацію, яку учні мають поволі набувати вже з перших груп, вони повинні прикладати і в своїй громадській роботі, особливо це стосується старших груп, учні яких цілком вільно можуть провадити чималу й цінну краєзнавчу роботу.

Піонерські осередки, які ставлять своїм завданням залучити учнів і до позашкільної громадської роботи, так само повинні виявити ініціятиву і в залученні учнів до ширшої краєзнавчої роботи. Для цієї роботи треба насамперед організувати краєзнавчий гурток при школі, а де є сприятливі умови — то й скласти в шкільних групах плян роботи за допомогою ближчого краєзнавчого Товариства або сільського, колгоспівського гуртка. Цей шкільний гурток свою роботу має ввімкнути в загальну краєзнавчу роботу свого села, району.

Конкретні теми, які шкільний гурток може виконувати, такі: дослідження ґрунтів, збирання зразків корисних копалин, дослідження режиму річок, клімату, нових культур, вивчення життя й роботи колгоспу, місцевого заводу, дослідження роботи культустанов, вивчення шкідників сільського господарства і способів боротьби з ними тощо.

Шкільні гуртки мають у своїй роботі застосовувати соціялістичні методи роботи, викликаючи на соцзмагання інші гуртки, беручи на буксир слабші, допомагаючи організації гуртків по школах, де їх ще немає тощо.

Учень-краєзнавець, починаючи з шкільної краєзнавчої роботи і продовжуючи її в гуртку, кінець-кінцем, стає активним краєзнавцем, озброєним методикою дослідної роботи, зв'язаним з постійною систематичною дослідною роботою району і активним організатором краєзнавчої роботи скрізь, куди б не потрапив на роботу.

Надзвичайно малий розвиток краєзнавчої роботи в школах відбивається на темпах розвитку краєзнавчої роботи в районах, в колгоспах, на підприємствах, бо школа часто є єдиним культурним закладом на селі, що може подати систематичну допомогу краєзнавцям-початківцям. Тільки школа, правильно будуючи свою навчальну й виховну роботу, зможе дати нові кадри *систематично підготовлених* краєзнавців.

Щоб пожвавити краєзнавчу роботу на місцях, щоб прискорити залучення широких пролетарських мас і насамперед молоді до краєзнавчої роботи, Український Комітет Краєзнавства ухвалив провести, починаючи з 20 березня, декадник краєзнавства. Школа, тобто весь склад учителів і учнів, мусять узяти найактивнішу участь у проведенні цього декадника, в доведенні завдань краєзнавства до кожного підприємства, колгоспу, радгоспу, щоб відразу стати до лав краєзнавців і в дальшому бути активним знаряддям підготови кваліфікованих краєзнавчих кадрів.

КОРНІЙ ЧЕРВЯК

КРАЄЗНАВСТВО ТА КРАЄЗНАВЧІ МУЗЕЇ

Роботу краєзнавчих музеїв і краєзнавчих організацій визначають потреби соцбудівництва. Музеї — це науково-дослідні заклади, які свою роботу провадять на засадах вивчення за методою діялектичного матеріялізму певного району або краю. Районовий музей в своїй діяльності має виходити із завдань і потреб району, як адміністративно-господарської одиниці і має бути краєзнавчим музеєм комплексового типу.

Взагалі ж кожний краєзнавчий музей має дати яскраву картину соціялістичної перебудови краю або району. У ньому треба подати матеріял не статично, зфотографувавши те, що є тепер, а з діялектичною аналізою і в історичному висвітленні того, що було, під впливом яких причин воно перетворювалось на сучасний стан та який має бути район по виявленні усіх засобів і способів його дальшої соціялистичної перебудови. Музей має відбити життя району в усій його різноманітності, але так, щоб підкреслені були головні рушійні сили, перспективи його розвитку [1]).

Як бачимо, завдання наших краєзнавчих музеїв ясне. Про завдання музеїв сказав своє авторитетне слово і перший з'їзд в РСФРР. Маємо конкретні вказівки і в доповіді т. А. Бубнова, який сказав: „Теперішній період будівництва соціялізму в нашій країні цілком по-новому ставить питання про музеї. Соціялістичне будівництво — це велика сукупність різних тактичних заходів пролетарської держави,—це галузь клясової боротьби пролетаріяту, — це практична реалізація того соціялістичного наступу спочатку на різних найважливіших ділянках будівництва соціялізму і клясової боротьби, а далі, за останній рік, — по всьому фронту. Ми дожили до такого періоду, коли ми в справі будівництва соціялізму піднеслись на велетенську височінь. Ми повинні добитись того, щоб музейне будівництво органічно поєдналось би з усією сумою цих соціялістичних заходів, стало б частиною соціялістичного будівництва й частиною соціялістичного наступу" [2]).

Отже, із сказаного видно, що основним у наших музеях має бути не показ окремих цікавих речей, музеї мають являти собою не музеї речей, а музеї конкретних тем, завдань і ідей, які вони висвітлюють з допомогою речевого матеріялу. Наприклад, у музеї треба показати історію суспільно-економічних формацій і ті рушійні сили, що зумовлювали перехід від однієї формації до другої (продукційні сили, виробництво, виробничі відносини, клясову боротьбу тощо); треба показати сучасні природні продукційні сили, фабрично-заводську, кустарну промисловість, сільське господарство й техніку, з допомогою якої під керівництвом нашої партії відбувається соціялістична реконструкція народнього господарства, культурна революція та взагалі ввесь процес соцбудівництва. Крім того, музеї наші мають і такі завдання, як збирання та опрацьовання матеріялів про економіку районів, історію та діяльність окремих підприємств, колгоспів,

---

[1]) *Н. Преображенский.* За выполнение планов третьего, решающего. „Советское Краеведение". № 7—8 1931 г.

[2]) *А. Бубнов.* О музеях. ГИЗ. 1931 г.

радгоспів, установ і організацій тощо, про географію, зокрема орографію та топографію місцевости, а також про транспорт, шляхи сполучення тощо, цебто збирати, накопичувати й опрацьовувати різні матеріяли про життя району, щоб і районові організації та установи, і центральні могли завжди одержати цілком певні та задовільні відомості про господарське та культурне життя району, а також і про його природні умови та особливості. Така робота музею матиме позитивне значення, реальну користь і в справі обороноспроможности країни.

Безперечно, що музей власними силами і при всьому бажанні всіх цих завдань не виконає, бо не має належного числа кваліфікованих робітників і потрібних на це коштів; крім того, багато часу музей витрачає на обслуговування відвідувачів. Усі свої завдання краєзнавчий музей може здійснити тільки за допомогою всієї нашої радянської громадськости, і насамперед за допомогою місцевих краєзнавців та відповідних краєзнавчих організацій. Тільки за допомогою краєзнавства, як масового науково-дослідного та культурно-просвітнього руху, що є одним із способів підведення наукової бази під всі галузі соціялістичного будівництва, скерованого на якнайшвидше здійснення велетенських темпів індустріялізації країни та соціялістичної перебудови сільського господарства і ліквідації куркульства як кляси на базі суцільної колективізації, — можна вивчити, цілком успішно розв'язати та висвітлити в музеях чимало тих питань, що стоять перед деякими ділянками соціялістичного будівництва. Нам лише треба подбати про те, щоб за допомогою краєзнавства якнайшвидше залучити найширші кола робітників, колгоспівців та всіх активних будівників соціялізму до науково-дослідної й культурно-освітньої роботи, кваліфікувати маси й активізувати їх на боротьбу за соціялізм у всіх галузях господарської, політичної й культурної діяльности людности району або краю, цебто залучити широкі кола трудящих до свідомого соцбудівництва через участь їх у вивченні та в науковому опрацюванні питань господарського й культурного життя країни.

Отже, як бачимо, завдання краєзнавчих організацій і музеїв у справі науково-дослідної роботи однакові, а це свідчить про те, що в роботі музеїв і краєзнавчих організацій не повинно бути розриву, що *плян науково-дослідної роботи має бути єдиним і для краєзнавчих організацій, і для краєзнавчих музеїв.*

Складаючи плян роботи, краєзнавчі музеї мають взяти на увагу відповідні потреби місцевих господарських і плянових організацій, щоб відповідні завдання науково-дослід-

ної роботи цих організацій обов'язково були занесені до цього пляну. До пляну можуть увійти: виявлення природних продукційних сил, питання вивчення й плянування місцевої промисловости, питання реконструкції міського господарства, питання підзищення врожайности, запровадження технічних культур, організаційно-господарського зміцнення колгоспів та перебудови побуту тощо; взагалі всі ті завдання п'ятирічки, що стоять на черзі дня та які потребують своєчасного належного вивчення й розв'язання на місцях. Звичайно, треба дбати про те, щоб, складаючи плян роботи, враховували дані сили — конкретних виконавців накресленої роботи. Отже, треба подбати про те, щоб плян був реальний, бо тільки реальний плян дасть і реальні позитивні наслідки роботи.

Але взаємини в роботі краєзнавчих товариств і музеїв визначається не тільки єдиним пляном роботи. Музей має добитися того, щоб наслідки роботи краєзнавців — відповідні сирові матеріяли, а також і опрацьована робота (рукопис чи копія з нього), як і речові матеріяли (рисунки, фотографії тощо) та експонати, як правило, передавалося до місцевого музею.

Треба подбати про те, щоб кожний краєзнавчий гурток на фабриці, заводі, в колгоспі, радгоспі, мав базу для своєї краєзнавчої роботи. За таку первісну базу краєзнавчих гуртків має стати краєзнавчий куток, згодом виставка і далі — музеї при фабриці, заводі, колгоспі, школі тощо. В цих краєзнавчих кутках чи музеях при підприємствах треба переховувати ввесь матеріял з історії підприємства, його побудови, реконструкції, сучасної роботи, винахідництва, боротьби за якість виробів, різноманітний матеріял про робітників, про соціялістичні методи праці, — про соцзмагання, ударництво тощо. Взагалі такий музей має висвітлювати та яскраво виявляти всю історію підприємства з найдавніших часів до сьогоднішнього дня та перспективи його розвитку.

Отже, нам треба заходитися коло, либонь, ще не початої роботи: у нас є заводи та фабрики, що існують не десятки, а вже сотню літ (наприклад, Луганський, Городницький, Баранівський, Дунаївецький та інші), але коли б ми забажали дістати певні відомості про діяльність цих заводів та ознайомитися з їхніми виробами навіть за кілька останніх років революції, то натрапили б на непоборні труднощі, бо на цих заводах бажаних матеріялів ми не одержали б, їх на заводі немає, і самі робітники не знають історії свого заводу, основних етапів його діяльности та боротьби за соціялізм. Немає на заводах і матеріялів про активних будівників заводу, про ударників, цебто про людей, що викону-

268196

ють промфінплян, здійснюють п'ятирічку за чотири роки, будують соціялізм. Цьому треба покласти край. Завод повинен знати своїх героїв і відомості про них зберігати для історії заводу, що має бути за одну із сторінок історії будівництва соціялізму. Все це найкраще може зробити музей на заводі, а поки його немає — найближчий краєзнавчий музей.

Не кращий стан справи маємо і в наших радгоспах та колгоспах — первісних організаціях соціялістичного господарства, в яких є чимало героїв праці, організаторів і борців за соціялістичну перебудову сільського господарства. Адже кожен колгосп це — надзвичайно цікава та повчальна історія боротьби незаможницько-середняцьких мас села з куркульством за перемогу соціялізму, боротьби, що відбувається на наших очах, але різноманітні прояви цієї боротьби за соціялізм зовсім гинуть для історії, різні писані та речові документи нищиться. Цьому теж треба покласти край. І одне з перщих завдань краєзнавчих гуртків при підприємствах — досягти того, щоб матеріяли про історію підприємств, робітників, колгоспівців, робітників радгоспів, особливо ж матеріяли про соціялістичні методи роботи та про самих носіїв цих метод — ударників були зібрані, впорядковані, показані й збережені для майбутніх поколінь.

Щождо районових краєзнавчих організацій, то вони мають налагодити щільні стосунки з місцевими краєзнавчими музеями, які із замкнених і часто-густо відірваних від широких мас закладів, мають перетворитись на основні бази, на опорні пункти для розгортання науково-дослідної і політосвітньої роботи в районі силами краєзнавчого активу.

Краєзнавчі організації і зокрема кожен краєзнавець повинен знати свій місцевий музей, його потреби й завдання. Завдання музею і краєзнавчого осередку спільні, отже, треба не тільки погоджувати пляни науково-дослідної роботи музею і товариства, а треба, щоб краєзновчі осередки стали тою реальною силою, що будує музей, дбає за його розвиток, працює в музеї, як його актив — тільки тоді музей зможе стати активною зброєю, могутнім знаряддям вивчення продукційних сил краю і використання їх для соціялістичного будівництва.

Музей свою науково-дослідну роботу провадить на засадах вивчення та виявлення життя району або краю. Це виявлення музей здійснює з допомогою різних матеріялів, але особливо цінним для завдань експозиції музею є речові документи, експонати. На цю характерну особливість у діяльності музеїв, ми не завжди зважаємо й через це несвідомо завдаємо шкоди музеєві й нашій науці. Взагалі всім,

а особливо краєзнавцеві треба мати на увазі те, що „характером і завданням у системі політико-освітніх закладів музей становить собою науково-освітній заклад, який впливає на маси методою наочного переконання, безпосередньо матеріяльними речами, що являють собою головне знаряддя музею. Завдання музею кожного типу — показати суспільні й природничі явища через речі в їх виникненні, розвитку та знищенні“[1]).

Отже, проводячи науково-дослідні роботи, не треба забувати про матеріяльні речі, про всі ті різні матеріяли, що за їх допомогою можна буде показати в музеї природу, природні продукційні сили, техніку та взагалі культуру й побут людности району.

Що ж ми зробили, щоб показати соцбудівництво? Адже за 14 років відбулись величезні зміни в господарському та культурно-побутовому житті країни Рад. Усі ці зміни, величезний процес соціялістичного будівництва треба виявити в музеях з допомогою експонатів. Але для цього ми майже нічого не зробили. Ми мало вивчили, а ще менше показали в музеях. Одверто треба визнати той факт, що ми недооцінюємо типових об'єктів соцбудівництва, за допомогою яких ми повинні характеризувати процес соціялістичної перебудови господарства та побуту. А тому й не слід нам забувати *промови тов. Бубнова на першому з'їзді музейних* робітників РСФРР. „Нам треба, щоб наші краєзнавчі музеї, насамперед добились від своїх обласних та краєвих радянських органів спеціяльних постанов, що усю нову продукцію, яка тою чи тою мірою знаменує собою просування соціялізму вперед на даній території, відбивалося б негайно у відповідних експонатах, які обов'язковим порядком надсилали б до наших краєвих, обласних та республіканських музеїв“.

А що зроблено для вивчення й збирання в музеях речей, які наочно, яскраво характеризували б стан продукційних сил та побут до капіталістичних або капіталістичних часів перед революцією? Наприклад, на селі, особливо на Поліссі, ще й тепер можна знайти об'єкти давнього транспорту та господарської техніки — чумацькі вози, сохи, борони з дерев'яними зубами, жорна, круподерні, примітивні олійниці-чавухи тощо. На Коростенщині, наприклад, в одному селі була соха з кам'яним напальником. Там же трапляються столи з вирізаними в них мисками, в які господарки наливали страву для членів сім'ї, а після них коти

---

[1]) *Г. Костенко.* Постановка проблемы планирования и организации музейного дела. „Советский музей“, № 3, 1931 г.

цей посуд мили — вилизували. Всі ці та інші речі — пережитки доби натурального господарства, пережитки навіть і не дуже далекого дореволюційного минулого, але вони в музеї — прекрасна ілюстрація для порівняння старого, капіталістичного села з селом новим, колективізованим, соціялістичним, в якому рушійною силою є нова техніка з трактором на чолі, де ми вже маємо яскраво обчеркнуті форми нового соціялістичного побуту. Багато прикладів можна було б подати й про те, як часто-густо ми неуважно ставимось до курганів, могильників, городищ, старовинних будівель та інших об'єктів культури, які ми руйнуємо, не зафіксувавши, не дослідивши. Часто-густо на місцях немає того уважного, дбайливого ставлення й до пам'яток громадянської війни та революції, на яке вони заслуговують.

Ми переконані, що краєзнавчі організації, краєзнавці, вся наша радянська громадськість допоможе музеям у справі виявлення природи та техніки, культури й старого побуту — докапіталістичного й капіталістичного та побуту нового, що тепер будується.

Цією своєю роботою, як і науково-дослідною працею, наші краєзнавчі організації допоможуть музеям виконати свої завдання в справі вивчення та виявлення минулого й сучасного обличчя району. За їх безпосередньою участю ми зможемо наші краєзнавчі музеї перебудувати так, щоб вони „відбивали як у дзеркалі свій район з економічного, соціяльного та культурно-побутового боку", зосереджували увагу відвідувача на чергових завданнях будівництва соціялізму в районі та показували як, з допомогою яких засобів, ці завдання ми виконаємо.

Отже, на підставі сказаного, ми приходимо до такого висновку:

Краєзнавчі музеї, як один із засобів сприяння, соцбудівництву, і краєзнавчі організації, як одна із форм залучення мас до активної участи в соцбудівництві, мають усі засновки до свого зміцнення та розвитку.

Краєзнавчі організації в районах своєю роботою мають допомогти музеям перебудуватись і всю їхню роботу підпорядкувати завданням і потребам соціялістичного будівництва та обороноспроможності Республіки.

Дальший розвиток краєзнавства в УСРР забезпечить зміцнення теперішніх краєзнавчих музеїв і буде засновком до створення й розвитку нових краєзнавчих музеїв у нашій радянській країні.

ДЕКАДНИК КРАЄЗНАВСТВА

Для розвитку мережі краєзнавчих організацій і особливо для залучення до краєзнавчої роботи широких мас робітництва та колективізованого й бідняцько-середняцького селянства, Український Комітет Краєзнавства ухвалив провести декадник краєзнавства з 20 березня до 1 квітня.

Декадник краєзнавства є перша масова кампанія в краєзнавчій роботі, тому краєзнавчі організації повинні вжити всіх заходів, щоб цю кампанію провести якнайширше, притягти до неї якнайбільшу увагу місцевих громадських організацій та радянських органів.

Мережа краєзнавчих організацій в УСРР надто мало *розвинена. Великою мірою до цього спричинився перехід* на двоступневу систему урядування. У зв'язку з цим округові краєзнавчі товариства в 32 окрмістах майже всі самоліквідувалися через виїзд їхніх членів на райони. Але ця „об'єктивна" причина не може виправдати підупаду роботи вже хоча б тому, що головним обов'язком кожного краєзнавця є організувати краєзнавчі сили в кожнім місці, куди він потрапляє на роботу. Отже, члени окртовариств, потрапивши в райони, не подбали про це й не тільки не організували районових товариств, а здебільшого й самі залишали краєзнавчу роботу; про це свідчать і відповіді Райвідділів *наросвіти, що „в районі немає краєзнавців" і часто* саме з тих районів, де працюють члени колишніх Округових краєзнавчих товариств.

Але головна причина недоладности краєзнавчої роботи та, що досі жадне краєзнавче Товариство не поставило своїм завданням залучити до краєзнавчої роботи широкі маси робітництва та колективізованого й бідняцько-середняцького селянства, додержуючись, очевидно, ще й досі буржуазної думки, що наукову краєзнавчу роботу можуть провадити тільки кваліфіковані інтелігентські сили.

Таку думку треба відкинути геть і твердо пам'ятати, що *вже багатомільйонові маси робітництва й колективізованого* селянства фактично провадять дослідну роботу на виробництвах, в колгоспах, під час туристських подорожів і ця робота на 100% є краєзнавчою, а тим часом ці маси лишаються поза краєзнавчими організаціями, або навіть і поза увагою цих організацій.

Треба добре пам'ятати, що краєзнавча робота тільки тоді стане на твердий ґрунт і даватиме справді реальну користь, коли до неї будуть залучені широкі маси робітництва та колективізованого селянства.

Декадник краєзнавства ставить головним завданням широку пропаґанду завдань радянського краєзнавства на фабриках і заводах, у колгоспах, радгоспах, МТС, школах і залучення широких пролетарських мас міста й села до краєзнавчої роботи, організовуючи краєзнавчі гуртки на заводах, у колгоспах, радгоспах, школах.

Краєзнавчі товариства під час декадника повинні перебудувати всю свою роботу, так, щоб новоутворена мережа гуртків і залучені до самого Товариства пролетарські маси не були залишені на призволяще, а відразу мали певне керівництво в своїй роботі, певне плянове завдання, поєднане з пляном роботи районового товариства.

Декадник краєзнавства, краєзнавчі Товариства повинні якнайширше використати, щоб зміцнити зв'язок із пляновими органими, радянськими установами, науково-дослідними закладами, професійними й іншими громадськими організаціями, притягнувши увагу до краєзнавчої роботи місцевої преси, яка досі майже не цікавиться краєзнавчою роботою на місцях.

Декадник має бути використаний для перегляду плянів роботи краєзнавчих товариств, для конкретизації їх, для виділення особливо актуальних питань господарського та культурного розвитку району. Водночас краєзнавчі організації повинні добитися, щоб місцеві радянські установи й громадські організації якнайширше використовували краєзнавчу роботу для своїх потреб і, щоб краєзнавчі товариства стали кінець-кінцем центром науково-дослідної роботи району, який не тільки сам провадив би роботу, а й міг би бути опорною базою для різних дослідних експедицій від центральних установ та зосереджувати в себе всі відомості про свій район й об'єднувати всю дослідну роботу, що провадиться в районі.

Декадник краєзнавства має покласти початок здійсненню генерального пляну організації краєзнавчої мережі, який полягає в тім, щоб *організувати краєзнавчі осередки на кожнім заводі й фабриці, в кожнім колгоспі, радгоспі, МТС, школі, технікумі, інституті* й перебудувати всю роботу краєзнавчих товариств так, щоб від безплянових індивідуальних дослідів вони перейшли на ширококолективну дослідну роботу з пляновим розподілом завдань між усіма гуртками і всіма членами їх залежно від сил, кваліфікації, фаху, щоб сама робота кожного краєзнавця підвищувала його технічну озброєність, кваліфікацію і ще збільшувала б його активну участь у соціялістичному будівництві.

ТЕЗИ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ

I. Роля і значення радянського краєзнавства

1. Радянське краєзнавство ставить завдання не просто вивчати край, а вивчати, щоб якнайшвидше перебудувати його на соціялістичних основах.

Краєзнавство є одна з форм безпосередньої участи широких пролетарських мас у соціялістичнім будівництві. Радянське краєзнавство має геть відкинути старі напрями роботи, які справляли краєзнавство на дослідження питань, одірваних від життя, від безпосередніх потреб господарського й культурного будівництва краю.

Радянське краєзнавство має досліджувати передусім найактуальніші питання пов'язані з соціялістичною реконструкцією народнього господарства і досліди свої будувати так, щоб наслідки їх негайно можна було застосувати у відповідній ділянці народнього господарства чи то культурного будівництва району, области, республіки.

2. Будівництво соціялізму є *плянове* будівництво. Плян скласти тільки на підставі досконалого вивчення місцевих умов і особливостей. Це вивчення місцевих умов і є головне завдання краєзнавства; виконання цього завдання великою мірою допоможе складанню пляну другої п'ятирічки і дальшому плянуванню соціялістичного господарства.

3. Без докладного вивчення місцевих умов і особливостей не може нормально працювати ні одна галузь народнього господарства. Знання місцевих умов особливо потрібне:

У промисловості — для раціоналізації підприємств, для організації нових, в розвитку зовсім нових галузей промисловості, для розв'язання проблем районування промисловости, енергетичної та сировинної бази і т. ін.

У сільськім господарстві — для організації колгоспів і радгоспів, у справі меліорації, переселення; для розв'язання проблем зернової, тваринницької, технічних культур; для боротьби в шкідниками, для розв'язання питань раціоналізації технічної бази сільського господарства і т. ін.

У транспорті — в питаннях будування нових шляхів та впорядкування шляхового господарства взагалі, раціоналізації місцевого транспорту, дослідження вантажобігу і т. ін.

У торгівлі — в справі організації заготівель, виявлення нових об'єктів експорту, обліку місцевих ресурсів, раціоналізації торговельної мережі і роботи торговельних та розподільних підприємств, дослідження місцевих ринків взагалі і т. ін.

У питаннях праці — вивчення умов праці, умов для нормування й охорони праці, соціялістичних форм праці та їх ефективности, дослідження місцевих ринків праці і засобів підготови нових кадрів і т. ін.

В охороні здоров'я — в дослідженні санітарно-гігієнічних умов життя та праці людности, у вивченні огнищ хороб, умов їхнього поширення і заходів боротьби; у дослідженні місцевих кліматичних умов і місць, придатних для санаторій, будинків відпочинку, курортів тощо.

У культурнім будівництві — вивчення нового й старого побуту, облік письменности, дослідження наслідків роботи культустанов, раціоналізація мережі культзакладів, вивчення національних, побутових відмін і т. ін.

У судовій справі — у вивченні мисцевих правних взаємин, старих правних пережитків, наслідків різних метод впливу, як от — умовні присуди тощо; у дослідженні місцевих умов, що сприяють або гальмують розвиток революційної законности і т. ін.

У справі оборони — у вивченні географії краю, харчової справи, впливів попередніх війн на господарство краю і т. ін.

Кінець-кінцем у справі *плянування* всього народнього господарства та культурного будівництва й, передусім, у справі дослідження продукційних сил країни і раціонального використовування їх, у справі охорони природи й культурних та, особливо, революційних пам'яток.

4. Краєзнавство не може обмежитися тільки вивченням. Наслідки вивчення треба негайно застосувати в практичній роботі на заводі, на фабриці, в радгоспі, колгоспі, школі, в будинку колективіста і т. ін.

5. Соціялізм будують мільйони трудящих, отже ці мільйони треба озброїти науковими методами та досконалим знанням свого краю, що становить міцну підвалину плянового будівництва соціялістичного господарства. Отже краєзнавство, як форма масової дослідної роботи, має стати завданням кожного робітника колгоспівця, студента, аґронома, інженера, лікаря, вчителя, школяра, а також і працівників зарядового апарату і плянових органів.

Річ ясна, що з лав краєзнавців треба негайно викинути всі чужі, ворожі соціялістичному будівництву елементи, які й краєзнавський рух намагатимуться використати, а подекуди й використовували на шкоду соціялістичному будівництву.

II. Краєзнавча робота в промисловості

1. Широкий розмах соціялістичного будівництва й, зокрема, прискорення темпів виконання першого п'ятирічного

пляну народнього господарства та завдання другої п'ятирічки, що їх накреслила XVII конференція ВКП(б), вимагають від краєзнавчих організацій особливої уваги до справи вивчення природних продукційних сил та чергових потреб і завдань у різних галузях промисловости з тим, щоб до цієї роботи були залучені якнайширші кола робітництва і колективізованого селянства нашої країни.

Основне й вирішальне завдання другої п'ятирічки — вивершити реконструкцію всього народнього господарства — має бути за основне і в роботі всіх краєзнавців, а особливо тих із них, що працюють у промисловості.

2. Краєзнавче вивчення продукційних сил і зокрема промисловости має йти за такими розділами:

а) вивчення життя окремих фабрик, заводів й інших підприємств та їх історії, а також нового будівництва (монографічне вивчення);

б) вивчення окремих груп промислових підприємств, які економічно являють єдине ціле;

в) вивчення природних продукційних сил, як от — сировина, джерела енергії і т. ін.;

г) вивчення кустарної промисловости.

3. Вивчення окремих підприємств має такі основні питання:

а) вивчення окремих сторін сучасного виробничого життя підприємства, питань праці, побуту робітників і т. ін.;

б) вивчення питань доцільности будування даного підприємства в данім районі та критичний розгляд плянів запроєктованих нових підприємств з погляду найкращого використання місцевих умов;

в) участь краєзнавців в обмірковуванні всіх питань, зв'язаних з новим будівництвом у межах району.

4. Вивчення виробничих комплексів, тобто економічно зв'язаних між собою виробничих груп району треба провадити з метою зв'ясувати доцільність даного географічного розташування підприємств, дослідження обраних місць для новобудувачня, встановлення нових точок промислового будівництва.

5. Особливо велике значення в роботі краєзнавчих організацій має дослідження природних продукційних сил краю, що можуть бути використані так для даних та будованих підприємств, як і послужити базою для розвитку нових для району, а може й для Республіки виробництв.

Такими питаннями має бути дослідження запасів *палива* (торф, буре вугілля, лупаки, сапрополіти й т. ін.); *водні енерґетичні ресурси;* сировина (руди, нерудні копалини, зокрема будівельні й тукові матеріяли; технічні рослини, зо-

крема кавчукові, волокнисті, олійні), нові способи використовування відомої сировини (рослинної покиді для вироблення паперу, сурогатування, загалом використання покиді виробництв).

Трудові ресурси краю — запаси робочої сили, методи організованого використовування її в зв'язку з колективізацією села і т. ін.

6. Дослідуючи промисловість, краєзнавчі організації мусять пам'ятати, що кустарна промисловість ще відіграє чималу ролю в загальнім балянсі дрібної промисловости, особливо останніх років, коли кустарні об'єднання щодалі ширше стають до виконання завдань союзного значення в галузі вироблення багатьох деталів з машинобудівництва тощо.

Отже, досліджуючи кустарну промисловість, треба виявити стан її, вплив на економіку району, організаційно-виробничі зв'язки з великим виробництвом.

Вивчати в основному за тими ж розділами, як і промисловість фабрично-заводську.

7. До роботи для вивчення промисловости треба притягти широкі кола робітників і службовців підприємств, організовуючи на цих підприємствах краєзнавчі-гуртки. Щоб широко й правильно поставити краєзнавчу роботу на підприємствах, треба притягти до неї всі громадські організації підприємства, як — фабком, партосередок, комсомол, секції ІТР, робкорів і т. ін.

8. Розгортати роботу для дослідження промисловости з організаційного погляду треба в двох напрямах:

а) через краєзнавчі осередки - гуртки, організовані безпосередньо на фабриках, заводах, при клюбах;

б) посилити роботу всіх інших краєзнавчих організацій в частині вивчення промисловости, перекидаючи головні сили на цю роботу, а де є змога, — організовуючи спеціяльні промислово-економічні секції.

9. Один із головніших моментів краєзнавчої роботи в царині промисловости є утворення фабрично - заводських музеїв і виставок та розгортання промислових (виробничих) відділів при місцевих краєзнавчих музеях, де такі є.

10. Щоб краєзнавча робота в царині дослідження промисловости дала найбільші й конкретно корисні наслідки для соціялістичної реконструкції народнього господарства, — всю її в царині дослідження промисловости й продукційних сил треба погоджувати з місцевими пляновими органами, щоб кінець-кінцем зробити краєзнавчу роботу підвалиною, на якій плянові органи будували б свою роботу.

III. Краєзнавство і соціялістична реконструкція сільського господарства

1. Рік завершення першої п'ятирічки й перехід до опрацьовання пляну другої, яка має „остаточно зліквідувати *капіталістичні елементи і кляси взагалі, цілком знищити* причини, що породжують клясові відміни й експлуатацію, і подолати пережитки капіталізму в економіці та свідомості людей, перетворити всю трудящу людність країни на свідомих і активних будівників безклясового суспільства" (із резолюції XVII конференції ВКП(б)) — ставить перед краєзнавчими організаціями, як одне з найголовніших завдань, узяти активну участь у соціялістичній перебудові села.

2. Завдання соціялістичної перебудови села ставить перед краєзнавцями вимогу цілковитої зміни підходу до краєзнавчого дослідження села, а саме — краєзнавці мусять досліджувати всі зміни в житті села, що виявляють динаміку нових форм селянського життя й дають підвалини до дальшого розвитку та зміцнення колективізації й соціялістичних форм сільського господарства.

3. Конкретно в галузі сільського господарства перед краєзнавчими організаціями стоїть завдання вивчати:

а) Процес колективізації села, всі моменти, що сприяють і гальмують колективізацію. У цій частині треба звернути увагу на форми й прояви клясової боротьби на селі, зміни побуту, розвиток антирелігійности та форми й методи антирелігійної роботи тощо.

б) Економічні шляхи розвитку колгоспів — боротьба за *господарське зміцнення їх, організація господарства, організація й форми праці, форми розподілу продукції, календар* роботи та фотографія робочого дня, стан і потреби механізації роботи, зв'язки з МТС і т. ін.

в) Стан і *форми культурного обслуговування; організація* побутових умов—житло, харчування, санітарне обслуговування, доглядання дітей і т. ін.

4. Зокрема гострого значення набуває потреба досліджувати *такі питання в соціялістичнім сільським господарстві:*

а) механізація с. г. — міра її в колгоспах, потреба, вплив на весь господарський лад. Нові винаходи, удосконалення й раціоналізаторські заходи;

б) тваринництво — стан його, форми організації, механізація робіт, методи підвищення продукційности, забезпечення кормами (сильос і т. ін.) і т. ін.;

в) нові культури, особливо технічні й разом ті, що можуть бути сировиною для промисловости;

г) нові біологічні досягнення — акліматизація, селекція, аровізація й т. ін.;

ґ) спеціялізація колгоспів у районах суцільної колективізації й т. ін.;

д) соціялістичні методи роботи в колгоспі — ударництво, соцзмагання, буксири, участи у винахідництві й т. ін.;

е) перероблення продуктів зернових, тваринництва, технічних (конопель, льону, олії й т. ін.).

5. Краєзнавче вивчення всіх питань, пов'язаних з сільським господарством, можливе тільки тоді, коли до цього вивчення притягти низові маси робітників, безпосередніх учасників колективізації та колгоспного господарства.

Отже, реальні наслідки це вивчення може дати тільки тоді, коли в кожнім колгоспі організувати краєзнавчий осередок, який пляново й систематично вивчатиме життя колгоспу та його оточення, зосереджуючи наслідки цього вивчення в районовім маштабі в Райтоваристві.

6. Вивчення соціялістичного сільського господарства може дати найкращі наслідки тільки тоді, коли воно набуде справді масових форм, та тоді, коли воно ґрунтуватиметься на всіх плянових завданнях державних плянових органів так центральних, як і місцевих.

7. У роботі краєзнавчій треба використовувати якнайширший досвід науково-дослідних інститутів і закладів, притягати ці установи до участи в краєзнавчій роботі.

8. Наслідки вивчення сільського господарства в зазначенім розрізі треба висвітлювати на виставках та в ближчому краєзнавчому музеї, подаючи наочно динаміку розвитку соціялістичної перебудови сільського господарства і конкретними матеріялами борючися проти всіх ухилів і шкідницьких теорій у сільськім господарстві.

9. Краєзнавчі організації повинні дбати про те, щоб дослідження давало реальну користь у роботі колгоспів, отже краєзнавці повинні не тільки реєструвати ті чи ті явища в житті колгоспу, а й домагатися в роботі колгоспу всіх поліпшень, запроєктованих наслідком дослідження.

ДО ВСІХ КУЛЬТПРОПІВ МПК, РПК та МОЛДАВСЬКОГО ОБКОМУ

Дорогі товариші.

Соціялістична реконструкція вимагає мобілізації всіх громадських сил на дослідження продукційних сил країни. Виконати завдання можна тільки тоді, коли поряд з держав-

ними науковими установами активну й організовану участь у виявленні й дослідженні продукційних сил та умов культурного розвитку візьмуть широкі маси робітництва, селянства та радянської інтелігенції.

Таку організовану участь у дослідній роботі ширші маси можуть узяти через краєзнавство, яке має на меті саме дослідження продукційних сил та умов культурного розвитку й допомогу в розв'язанні актуальних питань місцевого господарства та соціялістичного будівництва в цілому.

Краєзнавчий рух в УСРР уже з 1925 року набув організованих форм, але відсутність належної уваги й керування від місцевих партійних органів спричинилася до того, що цей рух не набув належного розвитку, не захопив мас робітничого та селянського активу, не підійшов до кожного району і зовсім ще не торкнувся окремих організованих колективів, як підприємства й колгоспи.

Краєзнавчу роботу дотепер часто провадили на місцях, не пов'язуючи її з пекучими завданнями соціялістичної реконструкції.

Тепер краєзнавча робота, керована від Українського Комітету Краєзнавства, має рішуче повернути від вузької гуртківщини до масових форм, якнайширше втягуючи нові кадри з робітничого й селянського активу, охопивши мережею своїх товариств усі райони, довівши організації гуртків до окремих підприємств і колгоспів. Усю дослідну роботу краєзнавства треба негайно повернути від безпляновости випадковости, до плянових, систематичних досліджень найактуальніших питань соціялістичного будівництва в галузі виявлення природних ресурсів, нових об'єктів експорту, нової промислової сировини; в галузі дослідження окремих підприємств, колгоспів, культурних закладів, нових побутових явищ; в галузі перевірки ефективности й наслідків нових заходів радянської влади залежно від конкретних місцевих умов. Краєзнавство має стати в суті масовим, посівши певне місце в культроботі профспілок, у роботі політосвітніх установ, трудових і професійних шкіл та вишів.

Виконання цих завдань великою мірою залежить від утворення нових краєзнавчих кадрів, а особливо від забезпечення керівної частини надійними відповідальними робітниками; отже, в цій галузі конче потрібна якнайбільша увага до краєзнавчих товариств і гуртків від місцевих партійних організацій, їхнє постійне керування та допомога.

Культпропам МПК та РПК пропонується:

1. Сприяти якнайширшому розвиткові мережі краєзнавчих організацій від районового товариства до гуртка в колгоспі й на підприємстві.

2. Переглянути склад правлінь теперішніх краєзнавчих товариств і посилити їх членами партії.

3. Оформити правління новоутворених краєзнавчих товариств і посилити їх членами партії.

4. Урегулювання партнавантагу товаришів, що ведуть керівну роботу в краєзнавчих товариствах, давши їм змогу керувати цією роботою реально.

5. Дати директиву низовим партійним осередкам про якнайбільше сприяння розвиткові краєзнавчої роботи на підприємствах у селах і колгоспах.

6. Не послабляти постійного керування краєзнавчою роботою, ставлячи періодично доповіді та звіти місцевих товариств і даючи їм поточні директиви.

7. Активно допомагати заходам масової пропаґанди краєзнавства як поточної, так і кампаніям, як от: „п'ятиденка краєзнавства" і „місячник краєзнавчої роботи".

Заст. Зав. КПВ ЦК *Карпеко*

Секретар *Сандлер*

ПОСТАНОВА СЕКРЕТАРІЯТУ ЦК ЛКСМУ „ПРО УЧАСТЬ КОМСОМОЛУ В РОЗГОРТАННІ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ"

від 4-XII-31 року

1. ЦК ЛКСМУ констатує, що краєзнавчий рух в УСРР надто мало розвинений. Комсомольські організації до останнього часу не приділяли краєзнавчому рухові майже ніякої уваги.

2. Вважаючи, що краєзнавчий рух є одна з важливіших форм залучення широких робітничих, колгоспівських і бідняцько-середняцьких селянських мас до участи в соціялістичному будівництві—через масове систематичне дослідження продукційних сил і умов культурного розвитку країни,— ЦК ЛКСМУ зобов'язує комсомольські організації приділити краєзнавству особливу увагу, розгорнувши навколо нього масову роботу, щоб довести завдання краєзнавства до кожного підприємства, радгоспу, колгоспу і школи, організовуючи на підприємствах, у колгоспах і школах краєзнавчі гуртки та беручи активну участь в організації і роботі районових товариств краєзнавства.

3. Комсомольські організації мусять подбати про те, щоб у роботі краєзнавчих товариств і гуртків остаточно знищити ухил до дослідження академічних, відірваних від соція-

лістичного будівництва питань, а щоб уся робота краєзнавчих організацій була в основному спрямована на дослідження:

а) корисних копалин) паливо, руди, будівельні матеріяли, мінеральні добрива тощо);

б) дослідження стану й роботи окремих підприємств і колгоспів, зокрема—процесу колективізації села, соціялістичних форм праці і механізації в процесі виробництва;

в) рослинної і тваринної сировини (кавчукодайні, волокнуваті, фарбні, чинбарні й інші рослини; нові об'єкти для тваринництва та нові форми організації тваринного господарства).

4. ЦК ЛКСМУ схвалює пропозицію сільгоспстанції молоді ЦК та редакції газети „Молодий Більшовик" про організацію роботи в справі дослідження природних багатств країни, що є одним із головних завдань краєзнавчої роботи. Зобов'язати всі комсомольські організації розгорнути навколо цього питання масову—пропаґандистську роботу.

5. Опрацювати це питання в сельвідділі ЦК разом з науково-дослідними інститутами та господарськими організаціями й звернутися з відозвою до всіх комсомольців, вчителів та фахівців геологів про розгорнення дослідження природних багатств.

6. Зобов'язати видавництво „Молодий Більшовик" разом з сільгоспстанцією молоді ЦК протягом грудня й січня видати серію популярних брошур з цього питання.

7. Комсомольські організації повинні подбати про політичну активізацію краєзнавчих організацій, щоб ці організації брали активну участь в усіх поточних кампаніях, викривали різні ухили й збочення та шкідницькі прояви.

8. У зв'язку з тим, що постановою центральних органів на 1—10 січня 1932[1]) року ухвалено провести декаду пожвавлення краєзнавчої роботи на місцях, що ставить основне завдання—залучити широкі, низові, робітничі, колгоспівські маси і *зокрема молоді до краєзнавчої роботи*, — комсомольські організації повинні взяти в проведенні цієї декади активну участь, звернувши особливу увагу на організацію гуртків на підприємствах, у колгоспах, школах і вишах.

9. Комсомольській пресі активно включитися в переведення декади краєзнавства.

Секретар ЦК ЛКСМУ *Воробін*

---

[1]) З багатьох причин декадник краєзнавства перенесено на 20-III—1-IV 1932 р.

ДО ВСІХ ВУКІВ, ПРОФРАД Й ФЗМК УКРАЇНИ

№ 163-254 від 25-III 31 р.

Краєзнавча робота, що має особливе завдання виявити природні багатства країни, на сьогодні в цілком незадовільному стані, тоді як вона має велике політичне й практичне значення в умовах виконання історичних програм третього вирішального року п'ятирічки та розгорнутого соціялістичного будівництва взагалі.

Президія ВУРПС пропонує всім профорганізаціям негайно зв'язатися з органами Наросвіти, що за їх ідеологічним керівництвом працюють краєзнавчі товариства, і разом із ними намітити конкретні пляни роботи, притягуючи до цього наукові й інші культурні організації.

Змістом роботи лінією краєзнавства на підприємстві мають бути:

а) вивчання життя фабрик й заводів, а також нового будівництва;

б) вивчання природно-продукційних сил країни (сировина, джерела енергії тощо).

Вивчаючи фабрику чи завод, звертати увагу на певні сторони сучасного виробничого життя, на питання праці, побуту робітничого, вивчення економічно-виробничих зв'язків та впливів заводу тощо, одержування сировини, розподілу готового продукту, районів виходу робітничої сили, впливів заводів на перебудову економічних, соціяльних і побутових стосунків району під впливом заводу.

Вивченням охопити й історію заводу, з'ясовуючи зміни, що сталися за період соціялістичної реконструкції нашого господарства. Велике значення має краєзнавча робота при визначенні місць нових будинків, а також виявленні всіх продукційних сил й запасів району.

Щодо села — тут робота має йти лінією вивчення економічних шляхів розвитку колгоспів, змін форми праці й побуту, клясової боротьби на селі, організації трудових процесів тощо, а також раціоналізації виробництва в колгоспі, радгоспі, ступені механізації, ступені розведення технічних культур, вивчення цінних копалин, невикористаних земель.

Результати всієї роботи підсумовувати через організацію заводських колгоспних, музеїв виставок, передаючи всі цінні експонати до місцевих музеїв.

Усім профорганізаціям треба:

1. На підприємствах, у радгоспах, колгоспах, клюбах організувати краєзнавчі гуртки.

2. Через клюби, червоні кутки, палаци культури, бібліотеки, пресу широко популяризувати потребу розгортання

краєзнавчої роботи, організовуючи водночас перевірку стану роботи.

3. Намітити конкретні об'єкти вивчання й дослідження та заходи для їх переведення, притягаючи до цієї роботи широкі маси робітництва, колгоспівців, бідняцько-середняцьких мас та інтелігенції (учителів, лікарів, службовців, наукових робітників, студентів).

4. ВУК'ам, зокрема Металістів, Гірників, Хеміків, Робос, РТС, МСПР, СГР дати відповідні директиви своєю лінією.

Член президії ВУРПС *Лаворишак*

РЕЗОЛЮЦІЯ

На доповідь представника Українського комітету краєзнавства тов. *Криворотченка* на нараді Культсекторів ВУК'ів

Визнаючи величезне значення краєзнавства, як форми втягнення робітництва в масову дослідну роботу для вивчення продукційних сил, що має особливо актуальне значення в період соціялістичної реконструкції, Нарада завкультсекторів ВУК'ів констатує, що:

1. Краєзнавча робота ще не спрямована в цілому на дослідження актуальних питань соціялістичного будівництва.

2. Робітнича маса ще не втягнута до краєзнавчої роботи.

3. *Комітет краєзнавства не приділив досі належної уваги* щодо втягнення робітничої маси в краєзнавчу роботу.

4. Профспілки зовсім мало приділили уваги краєзнавству, як одній із форм поглибленої культроботи, саме такій, що в *реконструктивну добу набуває особливо актуального значення.*

Разом із тим Нарада Культсекторів відзначає, що тільки масова участь робітництва в краєзнавчій роботі може остаточно зрушити краєзнавство на вивчення питань, безпосередньо пов'язаних з соціялістичним будівництвом, а особливо зв'язаних з прискореним виконанням п'ятирічного пляну та звільненням радянського господарства з-під економічної залежности від капіталістичних країн; що робітнича маса вже виявляє широку ініціятиву щодо участи в дослідженні продукційних сил, цьому є доказ у переході пролетарського туризму на поглиблені екскурсійно-дослідні форми з краєзнавчим ухилом та широка участь робітництва в конкурсі на опис підприємств, проведенім 1930 року в РСФРР.

Культнарада ВУК'ів вважає, що конче потрібно надалі вжити таких заходів:

1. Включити до плянів роботи культсекторів ВУК'ів та профрад краєзнавчу роботу, забезпечивши активну участь усіх профспілкових організацій у допомозі роботі краєзнавчих товариств та осередків.

2. Запропонувати райпрофрадам протягом найближчого часу поставити доповіді краєзнавчих товариств про стан їхньої роботи, намітивши конкретні засоби для піднесення цієї роботи, звернувши особливу увагу на заходи для втягнення широких робітничих мас до складу краєзнавчих товариств, осередків на заводах та колгоспах і виділивши своїх постійних представників до правлінь районових краєзнавчих товариств.

3. Для популяризації краєзнавчого руху серед робітництва та прискорення організації низової мережі краєзнавчих осередків на підприємствах, у колгоспах та радгоспах — ВУК'и й профради мусять узяти найактивнішу участь у підготові й проведенні декади краєзнавства, що її Український Комітет призначив на 1—10 липня 1931 р.

4. Культсектори ВУК'ів і профрад повинні подбати про достатнє забезпечення краєзнавчої роботи підручною методичною й описовою краєзнавчою літературою.

5. Зважаючи на те, що краєзнавча робота переходить на соціялістичні методи ударництва та соцзмагання, запропонувати райпрофрадам узяти під громадський контроль виконання умови на соцзмагання, що склав Український комітет краєзнавства з Центральним бюром краєзнавства РСФРР і БСРР.

ДО НКЗС, АМСРР, МЗВ, РЗВ, РАЙКОЛГОСПСПІЛОК С. Г. ТРЕСТІВ, СПЕЦКОЛГОСПЦЕНТРІВ, НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ ТА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УСРР

Досягнені успіхи в соціялістичній перебудові сільського господарства, вивершення суцільної колективізації та на її основі ліквідація куркульства як кляси в основних районах України створили й дають усі передумови до найповнішого використання природних багатств країни на користь соціялістичного с.-г. виробництва, підвищення врожайности та продуктивности організаційно-господарського зміцнення колгоспів і дальшого розгортання суцільної колективізації.

Щоб найповніше вивчити та найкраще використати продукційні сили країни, треба широко розгорнути вивчення природних сил країни, залучивши до цієї роботи маси ро-

бітників радгоспів, МТС, колгоспів, фахівців, наукових робітників та тисячні маси студентства.

За постановою Українського комітету краєзнавства з 1 й до 10 січня провадитиметься декада краєзнавства, скерована на підсилення цієї роботи, в якій має взяти активну участь уся радгоспна, колгоспна та науково-дослідна навчальна система НКЗС.

Виходячи з цього, НКЗС УСРР та Укрколгоспцентр пропонують взяти участь у проведенні декадника краєзнавства, виділивши своїх представників до районових, радгоспних та колгоспних комісій і тим саме допомогти районовим краєзнавчим організаціям у практичних заходах так щодо організації цієї роботи, як і закріплення досягнень декадника.

Усіма засобами сприяти розгортанню краєзнавчої роботи в районі, радгоспі, колгоспі, допомагаючи краєзнавчим т-вам у їхній практичній роботі, даючи можливість користуватися з матеріялів господарства, ляборатерій тощо.

Допомогти районовим краєзнавчим організаціям у складанні пляна краєзнавчої роботи та пов'язати цей плян із завданнями с.-г. виробництва, тим самим поєднуючи краєзнавчу роботу з виконанням завдань підвищення врожайности та продуктивности соціялістичного сільсько-господарського виробництва.

Про вжиті вами заходи після закінчення декадника повідомте НКЗС та Укрколгоспцентр.

НКЗС — член колегії *Підгаєць*

Правління Укрколгоспцентру *Барабаш*

ПОСТАНОВА КОЛЕҐІЇ НКО „ПРО РОЗВИТОК І ЗМІЦНЕННЯ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ"

Додаток до проток. колеґії НКО № 16 з 30-V 1931 р. п. 2

Доба соціялістичної реконструкції народнього господарства й культурна революція особливо гостро ставлять потребу точного обліку й вивчення продукційних сил країни та місцевих умов розвитку культури для потреб соціялістичного будівництва.

Прискорені темпи індустріялізації країни, соціялістична раціоналізація народнього господарства й соціялістична реконструкція сільського господарства вимагають як найдокладніше досліджувати місцеві енерґетичні й сировинні ресурси, нові культури, нові промисли та розв'язувати проблеми

тваринництва, індустріялізації с.-г., будування нових міст і нових промислових центрів у зв'язку з розв'язанням проблем соціялістичного побуту. Усе це особливо у зв'язку з новим районуванням, надто загострює вагу дослідження місцевих умов, місцевих особливостей, місцевих ресурсів, продукційних сил і чинників культурної революції, а також якнайдокладнішого дослідження ефективности заходів, що їх на місцях провадять.

Усю цю роботу можна виконати тільки тоді, коли поряд наукових державних закладів у дослідженні згаданих питань і розв'язанні зазначених проблем візьмуть якнайактивнішу участь широкі кола радянського громадянства.

Форму участи громадських кіл у соціялістичній реконструкції країни становить краєзнавчий рух, що завданням своїм має — силами самих трудящих — вивчити даний район, підприємство, радгосп, колгосп, кожне селище.

Не зважаючи на таку виключну вагу краєзнавства, НКО констатує, що воно ще й досі не набрало масового руху.

Головні причини, що досі гальмували широке залучення до краєзнавчої роботи трудящих мас, є:

1. Недостатнє проведення по всій системі краєзнавчих організацій відповідних заходів щодо залучення до роботи організованих мас трудящих (через профспілки, виробничі наради, комсомол, піонерорганізації, школа, Червона армія).

2. Цілковита відсутність уваги до краєзнавчого руху від органів народньої освіти і громадських організацій.

3. Цілковита відсутність краєзнавчої літератури й періодичних видань, що їм досі жодне видавництво УСРР не приділило найменшої уваги в своїх видавничих плянах.

4. Надто недостатні матеріяльні умови, які були досі в розпорядженні Українського Комітету Краєзнавства.

Рівночасно відзначити, що під час районування т-во не перебудувало своєї роботи відповідно до нових умов і тим самим не застерегло майже від цілковитої ліквідації місцевих краєзнавчих організацій, що існували раніш.

Для дальшого розвитку й зміцнення краєзнавчої роботи конче треба:

1. Комітетові краєзнавства звернути якнайсерйознішу увагу всіх краєзнавчих організацій за залучення до краєзнавчої роботи активу з робітників і колективізованого селянства, а також червоноармійців та шкільної молоді.

2. Відділам народньої освіти звернути на краєзнавство якнайсерйознішу увагу й забезпечити керівництво краєзнавчим рухом свого району.

Зокрема більшу увагу звернути на проблему краєзнавчих кадрів, використовуючи всі можливі заходи в роботі шкіль-

ної й політосвітньої мережі для підготови свідомих краєзнавців.

3. Зміцнити матеріяльну базу краєзнавчого руху, асигнувавши кошти на поточну краєзнавчу роботу—стаціонарну й експедиційну, — особливо на організаційні заходи щодо залучення широких трудящих мас до краєзнавчої роботи.

Щоб здійснити зазначене, колегія НКО доручає:

1. *Секторові науки* разом з Комітетом Краєзнавства за декадний термін опрацювати потрібні для сприяння розвиткові й зміцненню краєзнавства заходи від органів народньої освіти.

2. *Райвідділам Народньої Освіти* негайно почати облік краєзнавчих сил району й підготову до проведення дакади краєзнавства.

3. *Методичному секторові* подати на райони відповідні методичні вказівки щодо конкретизації краєзнавчої роботи в школах і вишах, зокрема — завести до програми усіх педвузів і педтехнікумів, а також деяких інших вузів і технікумів, спеціяльні курси краєзнавства з обов'язковою польовою практикою.

4. *Секторові кадрів:*

а) подати організаційну й фінансову допомогу студентським краєзнавчим і науково-технічним гурткам у справі залучення студентської маси до краєзнавчої роботи, а також у справі підвищення краєзнавчих знань і методичних навичок студентства;

б) для підвищення краєзнавчої кваліфікації шкільних робітників на всіх курсах підвищення кваліфікації завести курс з методики краєзнавства, а на довготермінових курсах і заочних ІНО крім теоретичного курсу з краєзнавства завести обов'язкову польову роботу.

5. *Секторові масової роботи:*

а) завести краєзнавство в систему конференції для низових робітників;

б) на курсах підвищення кваліфікації політосвітробітників завести курс краєзнавства як методичний, так і описовий;

в) включити краєзнавчі питання до пляну роботи політосвіткабінетів і приділити увагу достатній підготовленості з питань краєзнавства робітників цих кабінетів;

г) до складання профілів та паспортів районів для п/о роботи притягти краєзнавчі місцеві організації;

д) вжити заходів до якнайширшого розвитку краєзнавчих гуртків при будинках колективіста і забезпечити ці гуртки відповідною підручною краєзнавчою літературою.

6. *Секторові соціяльного виховання:* — дати відповідні вказівки місцевим органам щодо якнайширшого розвитку

шкільних краєзнавчих гуртків і забезпечення цих гуртків методичною й організаційною допомогою, відповідними коштами на зміцнення їх роботи, а також забезпечити роботу гуртків відповідною підручною краєзнавчою літературою.

7. Надаючи величезного значення запроєктованій на ближчий час декаді краєзнавства, колегія НКО ухвалює:

Запропонувати всім секторам НКО і всім органам народньої освіти на місцях узяти активну участь у готуванні й проведенні цієї декади.

8. ДВОУ забезпечити безперебійне видання журнала „Краєзнавство".

ДО ВСІХ РАЙВІДДІЛІВ НАРОДНЬОЇ ОСВІТИ

Краєзнавча робота є одна з форм притягнення трудящих мас до участи в соціялістичнім будівництві, тому кожна освітня організація, кожний активний учасник соціялістичного будівництва так у дослідній, як і в масовій освітній роботі мусить звернути якнайсерйознішу увагу на справу краєзнавства.

Отже, відділи народньої освіти, що керують усією освітньою роботою на терені району, тим паче мусять на краєзнавство звернути особливу увагу; проте до останнього часу відділи народньої освіти були цілком одірвані від краєзнавчого руху і краєзнавчих організацій та їхньої роботи, наслідком чого:

1. Здебільшого краєзнавчі організації й музеї досі не залучено до процесу соціялістичного будівництва; вони не спрямували свою роботу на допомогу реалізації виконання п'ятирічки за чотири роки, досі не посіли відповідного місця в дослідженні місцевих умов і продукційних сил, як бази реконструкції місцевого господарства та місцевих джерел для республіканської й Союзної промисловости; вони досі ще провадять дослідження академічних, відірваних од соціялістичного будівництва питань.

2. Зовсім мало розвинена мережа краєзнавчих організацій і підупадає робота тих краєзнавчих організацій, що вже існують.

3. Досі зовсім не розпочато краєзнавчу роботу по школах, не притягнено до краєзнавчої роботи ні робітників освіти, ні шкільну молодь.

4. Досі не звернено ніякої уваги на втягнення студентської молоді до краєзнавчої роботи.

Народній Комісаріят Освіти пропонує відділам народньої освіти надалі:

1. Взяти активну участь в організації й керуванні проведенням декадника краєзнавства, призначеного на 20—30 березня. Для цього відділи освіти мусять виділити на цей час окремого відповідального робітника з апарату відділу, як голову комісії для проведення декадника. До складу комісії входять представники партійних, комсомольських, професійних органів і радянських установ.

2. Ужити заходів для розвитку мережі краєзнавчих осередків при школах і будинках колективіста, використати для роботи школи та політосвітніх закладів краєзнавчі матеріяли й забезпечити зазначені заклади краєзнавчою літературою.

3. Ужити всіх заходів, щоб краєзнавчі організації всю свою роботу спрямували на дослідження актуальних питань з усіх розділів соціялістичного будівництва, як от:

а) реконструкція й раціоналізація промисловости та нове промислове будівництво;

б) нові джерела енергетики, сировини, експорту;

в) колективізація села, механізація й раціоналізація сільського господарства на ґрунті колективізованого великого сільгоспвиробництва;

г) дослідження місцевих умов для заведення й поширення нових культур: текстильних, олійних, харчових і т. ін.;

ґ) шляхове будівництво;

д) будівництво міст і селищ у зв'язку з питанням соціялістичного побуту;

е) дослідження наших досягнень у господарськім і кулінарнім будівництві з початку Жовтневої революції.

4. Пов'язати роботу краєзнавчих організацій з роботою науково-дослідних установ з одного боку і з роботою плянових органів з другого.

5. Опрацювати питання підготови краєзнавчих кадрів.

6. Особливу увагу звернути на втягнення до краєзнавчої роботи робітників і колективізованого селянства, а також інших трудящих, зокрема вчительської маси, на підставі листа культпропу ЦК КП(б)У з 28-І 1931 року.

7. Посилити кошти на краєзнавчу роботу даним та наново організованим краєзнавим організаціям, завбачивши постійні кошти в бюджеті на 1932 рік.

8. Надалі покласти на інспектора масової комуністичної освіти відповідальність за роботу краєзнавчих організацій району.

9. Систематично ставити доповіді краєзнавчих організацій.

10. У своїй роботі спиратися на постанову колегії НКО, на доповідь сектора науки в справі краєзнавчої роботи за 30-V-31 р.

Про заходи, що вжили ви для виконання зазначених пропозицій, повідомити НКО протягом двох декад і в звітах за роботу відділу подавати окремим пунктом відомості за краєзнавчу роботу.

Заст. Народнього Комісара Освіти *Карпеко*

Зав. сектора науки *Мінкевич*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ В СПРАВІ ПРОВЕДЕННЯ ДЕКАДНИКА КРАЄЗНАВСТВА

Зважаючи на величезне значення краєзнавчого руху, як форми втягнення широких пролетарських мас до участи в соціялістичнім будівництві через масове дослідження місцевих продукційних сил та умов культурного розвитку, Український комітет краєзнавства ухвалив провести по всій УСРР *декадник краєзнавства.*

Завдання декадника краєзнавства таке:

а) звернути увагу радянського суспільства, особливо індустріяльного пролетаріяту та колективізованого селянства на зміст і форми радянського краєзнавства, на його значення у справі соціялістичного будівництва й зокрема, на завдання краєзнавства в справі посилення обороноспроможности країни;

б) притягти до складу краєзнавчих організацій робітників фабрик і заводів, колгоспівців і трудящих селян, організуючи краєзнавчі осередки на підприємствах;

в) дослідну роботу щодо вивчення краю зробити справою широких пролетарських мас.

Для виконання зазначених завдань на місцях, треба вжити таких заходів:

1. При Міськрадах і РВК організувати комісії з представників від: райпарткому, ЛКСМУ, райпрофбюра, райколгоспцентру та районового товариства краєзнавства, а де є краєзнавчий музей, то й з директором його, за головуванням представника відділу освіти.

2. До участи в проведенні декадника треба притягти широку громадськість і насамперед профспілкові маси та організовану молодь — комсомол, піонерські організації, туристів, юнаків, шкільну молодь взагалі.

Особливо активну участь у проведенні декадника краєзнавства повинні взяти краєзнавчі організації.

3. Питання краєзнавства під час декадника й треба довести до кожного підприємства, колгоспу, радгоспу, школи, вишу і т. ін.

4. Формами роботи щодо проведення декадника краєзнавства мають бути:

а) широка кампанія в місцевій пресі щодо пропаґанди декадника, значення краєзнавства для соціялістичного будівництва та проблем, які ставить перед краєзнавством реконструктивна доба;

б) використання місцевої праси для підготови декадника громадського контролю над проведенням декади й висвітлення наслідків її;

в) доповіді, публічні лекції, диспути, вечори спогадів на краєзнавчі теми, які можуть у даній авдиторії збудити інтерес до краєзнавчої роботи і які б виявили край (район) в його особливих відмінах, його природні багатства, стан дослідження їх, своєрідність місцевого соцбудівництва, характерні риси минулого краю, які відбиваються на сучаснім будівництві;

г) разом з Укртуре влаштування доповідей про краєзнавство й туризм;

ґ) культпохід у музеї, заповідники, на підприємства, до науково-дослідних установ, колгоспів і т. ін.;

д) вистави й концерти на краєзнавчі теми і з краєзнавчих матеріялів;

е) виставки літератури краєзнавчої в бібліотеках, червонах кутках, клюбах, будинках колективіста, школах і т. ін.

Комісії мають подавати реґулярні відомості про перебіг декадника Українського комітету краєзнавства на адресу — Харків. Наркомос, Секторові науки, Українському комітетові краєзнавства.

Голова комітету *Мінкевич*

Вчений Секретар *Криворотченко*

ТИПОВИЙ СТАТУТ

. . . . . .

(назва районового або міського т-ва)

НАУКОВО-КРАЄЗНАВЧОГО ТОВАРИСТВА

1. Районове (міське) науково-краєзнавче товариство в межах району (міста) провадить науково-краєзнавчу роботу, організовує краєзнавчі сили району, методично керує роботою краєзнавчих осередків району (міста), а також допомагає дослідній роботі наукових установах у межах свого району.

2. Районове (міське) науково-краєзнавче товариство в своїй роботі підлягає безпосередньо рай (міськ) відділові народньої освіти.

3. Районове (міське) науково-краєзнавче товариство провадить свою роботу, керуючись чинними законами в цій справі, директивами Народнього Комісаріяту Освіти УСРР, постановами краєзнавчих з'їздів, вказівками Українського комітету краєзнавства та відділу народньої освіти.

4. Районове (міське) науково-краєзнавче товариство працює в щільнім контакті з місцевим краєзнавчим музеєм, становить громадську базу для цього музею й показує в музеї всі наслідки своєї дослідної роботи.

5. Товариство щороку подає до Райвідділу (міськвідділу) народньої освіти та Українського комітету краєзнавства звіт про свою діяльність та оперативний плян роботи на наступний рік.

6. Товариство користується правом юридичної особи і має штамп та печатку з написом . . . . . „Районове (міське) науково-краєзнавче товариство".

7. Правління товариства перебуває . . . . . .

I. Завдання товариства

8. Маючи основне завдання „всебічно допомагати соціялістичному будівництву виявленням та науковим опрацьовуванням відомостей про продукційні сили . . . . . району (міста), а передусім у царині соціялістичної промисловости та усуспільненого сектора сільського господарства, товариство:

а) Бере активну участь у виконанні п'ятирічки, досліджуючи силами своїх членів і всієї краєзнавчої мережі продукційні сили району (міста).

б) Допомагає господарським органам і громадським організаціям у їхній роботі, вивчаючи різні питання з краєзнавства за завданнями цих органів і організацій.

в) Організовує краєзнавчі осередки — гуртки на підприємствах, у колгоспах, радгоспах та школах.

г) Керує роботою цих гуртків, інструктує їх; допомагає їм добувати краєзнавчі методичні матеріяли й літературу; притягає гуртки до участи в пляновій та епізодичній роботі товариства; дає гурткам певні завдання з дослідження їхнього виробництва та його околиць; бере через членів товариства безпосередню участь у роботі гуртків.

ґ) Провадить облік усієї краєзнавчої роботи району (міста) так сучасної (гуртків і різних експедицій), як і минулої, збираючи краєзнавчу бібліографію, складаючи краєзнавчу фундаментальну й робітну бібліотеку та каротеку краєзнавчих об'єктів району.

д) Широко популяризує відомості про свій район (місто) і методи колективного дослідження його, залучає до крає-

знавчої роботи широкі кола робітництва, колективізованого селянства, учнів тощо.

II. Робота товариства

Для здійснення цих завдань товариство:

а) Розробляє спільно з місцевим краєзнавчим музеєм (де такий є) єдиний плян дослідження району силами краєзнавчих організацій і Музею на підставі загального пляну соціялістичної реконструкції народнього господарства.

б) Погоджено з місцевими пляновими організаціями улаштовує експедиції й наукові екскурсії в межах району досліджує окремі питання в господарській та культурній царині.

в) Вислухує та обмірковує доповіді з краєзнавчої справи.

г) Улаштовує систематичні й епізодичні прилюдні лекції та доповіді так з краєзнавчих, як і з загальнонаукових питань.

ґ) Організовує краєзнавчу бібліотеку, досвідні станції та лябораторії, пов'язуючи ці заходи з місцевими краєзнавчими музеями.

д) Видає краєзнавчий бюлетень та інструктивні й методичні матеріяли, листівки тощо.

е) Для планування краєзнавчої роботи й підвищення кваліфікації краєзнавчих гуртків улаштовує наради та наради-семінари з краєзнавчої справи.

з) Бере активну участь в усіх громадсько-політичних кампаніях.

III. Склад товариства

10. Членами тавариства можуть бути всі особи від 18 р., що мають виборчі права до рад і працюють у царині вивчення місцевого краю або виявили активне бажання працювати в цьому напрямі.

Увага. Членами товариства можуть бути й особи й молодші 18 років, але такі особи не мають права бути обраними до керівних органів товариства.

11. Першими членами товариства стають члени-фундатори т-ва. Нових членів обирають загальні збори т-ва.

12. Вибувають з членів товариства або на заяву самого члена, або за постановою двох третин наявного складу членів товариства, на випадок, коли член товариства порушить цей статут або вчинить щось, що ганбить товариство.

13. Списки членів товариства щороку подається до того органу, що зареєстрував статут його.

IV. Кошти товариства

14. Кошти товариства складаються з:

а) членських внесків;

б) цільових асигнувань від заінтересованих органів;

в) субсидій з державного та місцевого бюджету, а також від громадських установ та організацій;

г) прибутків з продажу видань, вхідної плати за лекції;

ґ) пожертов тощо.

V. Збори товариства

15. Загальні збори товариства скликає Правління. Збори бувають розпорядчі та чергові (наукові). Розпорядчі збори скликаються не менше одного разу на рік і вони правомочні, коли на них не менше як $^1/_2$ всього числа членів. Крім того, розпорядчі збори скликається за постановою ревізійної комісії або за заявою не менше як 10 членів товариства.

Для зміни статуту, ліквідації товариства та виключення з членів потрібна на загальних зборах присутність не менш $^2/_3$ усіх наявних членів товариства.

Наукові (чергові) збори скликаються як до міри потреби для обговорення наукових доповідей, і питань про поточну діяльність товариства. Дійсні вони при всякому числі присутніх членів товариства.

16. Загальні збори розпорядчі:

а) обирають правління товариства й ревізійну комісію.

б) розглядають і затверджують пляни та проекти правління;

в) приймають і виключають членів т-ва;

г) установлюють розмір членських внескі та терміни сплати їх;

ґ) розглядають та затверджують звіти правління й висновки ревізійної комісії;

д) обговорюють і, якщо треба, змінюють пункти статуту.

Увага. Зміни в статуті, що їх ухвалили збори, набирають чинности після затвердження від Українського комітету краєзнавства та реєстрації їх в органі, що реєстрував цей статут.

е) Обговорюють питання про закриття товариства і призначають склад ліквідаційної комісії.

VI. Правління та ревізійна комісія

17. Правління т-ва є виконавчий орган його. Обирають його загальні збори з 3-5 членів і 2 кандидатів на 1 рік.

Увага. Перевибори членів правління можуть бути й до терміну.

18. Правління товариства:

а) Обирає з свого складу голову, секретаря й скрабника;

б) провадить усю фінансово-господарську звітність і відповідає за майно й кошти т-ва;

в) складає пляни роботи т-ва й виконує їх;

г) підтримує зносини з Українським комітетом краєзнавства та іншими краєзнавчими та науковими організаціями й установами;

ґ) складає звіти перед загальними зборами товариства.

19. Про склад правління та про всі зміни в ньому повідомляється Український комітет краєзнавства, відповідний відділ освіти та орган, що зареєстрував статут.

20. Ревізійну комісію обирається з 3 осіб на 1 рік. Ревізійна комісія має право завжди перевіряти фінансово-господарську діяльність правління т-ва та виконання пляну робіт, але обов'язково на рік повинна проревізувати не менше, як двічі.

21. Товариство може бути ліквідовано як за розпорядженням відповідних урядових органів, так і за постановою загальних зборів т-ва, також коли членів т-ва буде менше.

22. На випадок ліквідації товариства все майно, що залишиться після ліквідації, передається відповідному відділові Наросвіти.

Увага. *Якщо товариство ліквідується за постановою* загальних зборів, то ліквідує його ліквідаційна комісія, яку обирають загальні збори. Коли товариство ліквідується за постановою органів влади, ліквідаційну комісію призначають ці органи.

ТИПОВИЙ СТАТУТ

краєзнавчого гуртка на підприємстві, в колгоспі, при клюбі, будинкові колективіста, сельбуді та хаті-читальні

I. Завдання гуртка

1. Краєзнавчий гурток при . . . . . має завдання допомагати індустріялізації та соціялістичній перебудові країни.

2. Щоб виконати це основне завдання, гурток:

а) досліджує свою фабрику, завод, колгосп і т. ін., її стан, усі умови, які сприяють розвиткові підприємства, колгоспу;

б) вивчає історію підприємства, колгоспу;

в) досліджує околиці підприємства, колгоспу, виявляючи всі природні продукційні сили околиць, а особливо: промислову сировину, паливо, матеріяли для експорту, нові культури, харчові й технічні і т. ін.;

г) знайомить ширше громадянство — робітників підприємств, членів колгоспу і т. ін. — з багатствами краю, станом місцевого господарства, спробами поліпшення його, збільшення місцевого бюджету через розвиток місцевого виробництва і т. ін., провадить пропаганду краєзнавства і втягує нові кадри до краєзнавчої роботи в гуртку.

ґ) гурток всіляко допомагає розвиткові місцевого краєзнавчого музею та виявленню ним продукційних сил, господарського та культурного життя країни.

3. Усю свою роботу гурток провадить у згоді з місцевими господарськими органами, допомагаючи їм своєю дослідною роботою розв'язувати практичні господарські завдання.

4. Свою краєзнавчу роботу гурток провадить так, щоб наслідком її якнайбільше посилювати обороноспроможність країни, провадячи в цьому напрямі так плянову роботу за вказівками Українського комітету краєзнавства, як і епізодичну на завдання відповідних місцевих організацій.

5. Свою роботу гурток провадить соціялістичними методами праці, якнайширше застосовуючи методу ударництва, соцзмагання і т. ін., громадського буксиру для сусідніх слабших гуртків, допомагаючи розвиткові гуртків на інших підприємствах та колгоспах.

6. Для проведення широких комплексових дослідів окремі гуртки в межах району можуть об'єднувати свою роботу.

7. Усю свою роботу гурток провадить під безпосереднім методичним керуванням свого Районового науково-краєзнавчого товариства; якщо його не буде, то під безпосереднім керуванням Українського комітету краєзнавства.

II. Склад і керівні органи гуртка

8. У складі гуртка, як його члени, можуть бути всі громадяни від 18 років, не позбавлені виборчих прав і не обмежені в правах судом, що цікавляться краєзнавчою роботою або вже провадять її.

Увага. Членами гуртка можуть бути й особи молодші 18 років, але без права бути на керівних посадах у гуртку.

9. Нових членів приймає бюро гуртка з рекомендацією двох своїх членів, а затверджують нових членів загальні збори гуртка більшістю голосів.

10. Виключає членів з гуртка бюро, за порушення статуту. Виключення затверджують ближчі загальні збори гуртка.

11. Розпорядник усього життя гуртка є загальні розпорядчі збори.

12. Бюро гуртка скликає розпорядчі збори не менш 4 разів на рік. Розпорядчі збори треба скликати на вимогу ревізійної комісії або 5 членів гуртка.

13. Розпорядчі збори гуртка:

а) обирають бюро гуртка (3 або 5 товаришів залежно від числа членів гуртка) на 1 рік;

Увага. Бюро може бути переобране й до терміну на бажання загальних зборів гуртка.

б) обирають ревізійну комісію з 3 товаришів.

Увага. Ревізійна комісія мусить ревізувати гурток не менше як двічі на рік.

в) затверджують пляни роботи, кошториси, прийом нових членів, виключення тих, що порушили статут;

г) установлюють розмір членських внесків.

ґ) слухають звіти бюра й ревізійної комісії.

14. Крім розпорядчих зборів відбуваються чергові наукові збори гуртка, де читають усякі доповіді, розглядають пляни поточної роботи, розподіляють роботу між членами гуртка тощо.

15. Бюро керує всією роботою гуртка. Бюро обирає з свого складу голову, секретаря й скарбника. Бюро:

а) складає пляни роботи, кошториси, звіти;

б) залучає наукові сили для роботи в гуртку;

в) наглядає, як виконують завдання члени гуртка;

г) тримає зв'язок з районовим товариством і з сусідними гуртками;

ґ) дбає про притягнення нових членів у гурток та про поширення відомостей за життя й роботу гуртка.

III. Кошти гуртка

16. Кошти гуртка складаються з:

а) членських внесків,

б) асигновань від різних установ на певну дослідну роботу.

в) допомоги від різних установ та організацій.

17. Кошти витрачаються за кошторисом, затвердженим на загальних розпорядчих зборах.

IV. Ліквідація гуртка

18. Гурток може бути ліквідований за постановою або загальних розпорядчих зборів, або вищої краєзнавчої організації, а також коли число членів гуртка буде менш...

19. Гурток щороку подає звіт про свою діяльність до свого районового Науково-краєзнавчого товариства, а як його не буде, — то безпосередньо Українському комітетові краєзнавства.

20. Майно гуртка після його ліквідації забирає установа, при якій гурток організовано.

Державна Центр. Наукова Бібліотека

З М І С Т

І. СТАТТІ

Стор.

Замість передмови 3
М. Криворотченко — Радянське краєзнавство в умовах соціялістичної реконструкції 4
М. Криворотченко — Комсомол у краєзнавчій роботі 8
О. Крим — Участь школи в краєзнавчій роботі 11
Корній Червяк — Краєзнавство та краєзнавчі музеї 13
УКК — Декадник краєзнавства 20

Тези для доповідей:

І. Роля і значення радянського краєзнавства 22
ІІ. Краєзнавча робота в промисловості 23
ІІІ. Краєзнавство і соціялістична реконструкція сільського господарства 26

ІІ. МАТЕРІЯЛИ

Лист КПВ ЦК КП(б)У 27
Постанова ЦК ЛКСМУ 29
Лист ВУРПС 31
Резолюція Культсекторів ВУРПС на доповідь УКК 32
Обіжний лист НКЗС УСРР та Укрколгоспцентру до с.-г. установ, спецколгоспцентрів, райколгоспспілок, Н.-Д. установ та навчальних закладів 33
Постанова колегії НКО УСРР 34
Обіжний лист НКО УСРР у справі декадника „До всіх Райвідділів народньої освіти 37
Інструкція УКК про організаційні заходи в справі проведення декадника краєзнавства 39
Типовий статут Районового наукового краєзнавчого товариства . 40
Типовий статут краєзнавчого гуртка на підприємстві, в колгоспі, при клюбі, будинкові колективіста, сельбуді та хаті-читальні 44

Ціна 40 коп.

(Р)

Грудень 1949 р.